

cates en els llocs que podien haver estat més habitats, i, en el fons d'on entra la llum de la boca superior, trobarem molts fragments de terrissa.

En la part començada a excavar pel Sr. Murall, enfonsàrem el terreny fins a trobar la roca viva, i no trobarem altre indicatiu de jaciment ni de petjada humana.

En el replà del corredor inferior també hi trobarem fragments de terrissa, així com en el fons de tot; però aquí no hi poguérem treballar gaire temps, perquè l'aire estava carregat d'anhidrid carbònic i sentíem quelcom d'asfíxia.

El jaciment. — Es trobava per tot a flor de terra, i no passava de 10 cms. en els llocs de més gruixa. En les esquerdes de les roques i en algunes clotades era on més gruix hi havia i fou on fèrem la major part de troballes.

Sobre el jaciment s'hi havia format una prima estalagmita, que en els llocs més trepitjats dels visitants era trencada i esmicolada.

Les troballes queden reduïdes exclusivament a ceràmica. Aquesta és tota feta a mà i de color rogenc-negrós, d'aspecte molt groller i tota llisa, llevat d'uns fragments d'un vas que era decorat amb dos cordons amb impressions digitals al coll, i amb apèndixs massissos a manera de nansa. També són curioses dues nanses d'un vas, com les de l'anterior, però amb una depressió al mig que les divideix en dos mugrons. Ultra aquesta ceràmica tosca, s'hi recolliren fragments de vasos de superfície fina i polida interiorment i exteriorment, de formes de casquets esfèrics i doble còniques.

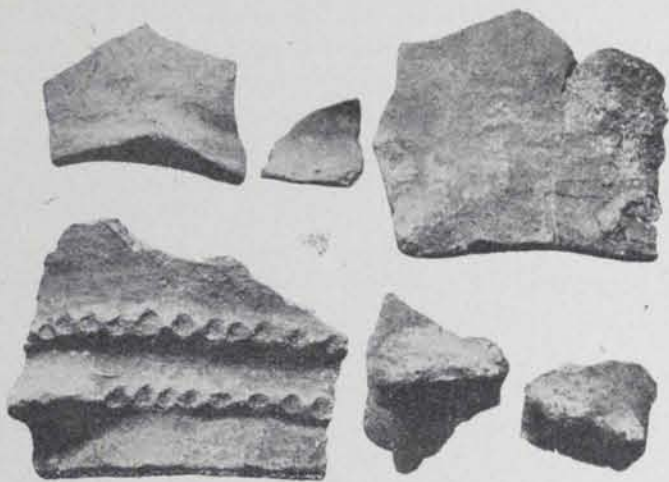

Fig. 108. — Testos de la cova d'Aumediella

La necròpolis argàrica de Callosa (província Alacant)

El Servei d'Investigacions Arqueològiques ha excavat per encàrrec de la Junta de Museus aquesta necròpolis semblant a la d'Oriola que excavà fa anys el P. Furgus. Comprèn nombrosos sepulcres d'inhumació i incineració en grietes de la roca, forats cavats a la pendent de la muntanya i alguna vegada petites caixes fetes amb lloses primes. Les troballes comprenen gran nombre de vasos de diferents tipus argàrics, destrals, punyals i alabardes de bronze, collars de petxines, etc., tot pertanyent a la civilització argàrica de principis de l'Edat del Bronze, en general més pobre que les estacions de la província d'Almeria.

Els ossos humans estaven tan mal conservats que no es pogueren recollir. — J. C.

LA PRIMERA EDAT DEL FERRO

Sepulcre hallstàtic dels Vilars (Espolla)

Coneguda de temps era la necròpolis hallstàtica dels Vilars (Espolla). Malauradament, fou excavada en una època en què no s'hi tingué el compte degut, i es feu malbé molt del que contenia. La necròpolis era situada entre el dit poble i l'anomenat Pla de Sant Pere, dalt el collet de les Morelles, en un camp plantat de vinya; i en arrencar-la es descobriren els sepulcres, que foren uns dos cents. La necròpolis seguia ocupant el camí que ve del poble. En aquest camí es veien algunes lloses que ja en altra ocasió ens feren pensar si devien assenyalar un altre sepulcre, la qual cosa en fou confirmada per un dels treballadors, que de jove havia pres part en les troballes de la necròpolis i que era fill d'un dels seus descobridors.

Vàrem excavar en el lloc on es veien aquestes lloses i, efectivament, trobàrem les restes, malauradament molt destruïdes, d'un sepulcre. Trobàrem poc més del quart d'un cercle de lloses verticals que devia tenir aproximadament un radi de 1'50 ms. La terra apareixia plena d'arrels. En el centre, a uns 0'20 ms. de fondària, trobàrem una petita llosa de 0'40 x 0'30 ms.; i, escampats per la terra, sortiren nombrosos però molt petits fragments de terrissa, que semblen pertànyer a dues urnes d'aparença hallstättica de terrissa negra i superfície polida, i un petit botó de bronze.

Creiem molt difícil que cap altre dels sepulcres que contingué la necròpolis es salvés de la recerca de quan fou descoberta, o no hagi estat destruït pel tràfec del camí. Almenys no resten indicis d'altres.

La cova de «Bora Tuna» de Llorà

Aquesta cova es troba a 15 quilòmetres al NO. de Girona, en el terme de Llorà, prop del cim de la muntanya de Bora Tuna, situada, lo mateix que dit poble, a l'esquerra de la riera de Llemanà, que va a parar al Ter. Des d'ella s'obira un extens panorama, i es domina especialment la comarca del Gironès.

Està formada per una immensa cavitat de forma irregular i allargada. L'entrada era molt petita, doncs amidava tan sols 90 centímetres d'amplària per un metre i mig aproximadament d'alçària. La galeria té una llargada total de 95 metres i un ample variable amb un màxim de 12 metres, estrenyent-se cap al fons. En diversos llocs presenta esfondraments, especialment a uns 25 metres de l'entrada, on hi ha una mena de cambra rectangular de 4'7 per 1'8 metres, formada per grans roques, una d'elles de 3'2 metres d'alçada, caigudes del sostre. L'alçada també varia; en el lloc més ample (a 10 metres de l'entrada), l'alçària és d'uns 8 metres i la secció de la galeria és triangular. L'entrada abans de l'excavació estava tapada per una llosa clavada a terra, de 1'65 x 0'85 x 0'25 metres.

Damunt del jaciment arqueològic hi havia una capa estèril de gruix variable, segons els llocs; en alguns té tan sols 20 centímetres, arribant en altres fins a 50, i a més, en gran part de la cova, una capa estalagmítica d'uns 20 centímetres recobreix la capa estèril, situada damunt del jaciment. Aquest està format per dues capes que s'ajunten i en formen una sola, separades a voltes per una capa menys intensa i fins per una minça formació estalagmítica. A la part inferior solia trobar-se també una zona arqueològica menys intensa; el gruix total d'aquestes diverses capes amb material varia des de 5 centímetres a un metre. La part de la cova més rica en troballes és la situada prop de l'entrada, especialment la part dreta; cap els 25 metres de l'entrada el jaciment es fa més pobre i s'extingeix del tot, i es retroben més enllà tan sols algunes clapes isolades.

A uns 5 metres de l'entrada, i en mig del jaciment, es trobà una llosa de 1'40 metres de llarg per 0'52 d'ample màxim i 0'17 de gruix, col·locada sobre dues petites lloses, a manera de sepultura.

MATERIAL. — El material trobat en aquesta cova és abundant, però poc variat, ja que es redueix quasi exclusivament a terrissa, en tant que els objectes d'altre espècie són en nombre molt escàs, com veurem.

Sense pretendre fer un estudi complet de la terrissa d'aquesta estació, doncs creiem que serà més profitós fer-ho reunint tot el material ceràmic que del Hallstatt català coneixem, cosa que ara no ens és possible, anem a veure les característiques principals que ofereixen els tipus de decoració que s'hi troben.

El conjunt de la terrissa ofereix certs caràcters fàcils d'identificar, puix cau dintre del tipus de la terrissa hallstättica; però les formes, i sobretot les decoracions, tenen certes particularitats interessants: sense excepció és feta a mà; la pasta és força grollera, presenta moltes pedretes i grans de mica (1), però a la majoria dels vasos la cocció és molt ben feta i la superfície dels vasos presenta quasi sempre en una o ambdues cares una mena de vernís o poliment que els hi dóna un aspecte de gran perfecció tècnica.

Per no ésser en gran nombre els vasos reconstruïts, no podem fixar més que unes poques formes de la terrissa; generalment els vasos de majors dimensions, els més grollers, tenen formes que

(1) Fenòmen que observàvem també a la terrissa de la propera necròpolis d'Anglès (Ll. Pericot: *La col·lecció prehistòrica del Museu de Girona. Materials de Prehistòria Catalana, II.* Barcelona, 1923).